

NÁVOD K POUŽITÍ BALÍKU TUL PRO LATEX (V3.0.0)

PAVEL SATRAPA

LIBEREC 2024

1 Úvodem

Cílem balíku `tul` je usnadnit vytváření dokumentů odpovídajících vizuálnímu stylu Technické univerzity v Liberci a jejích součástí v typografickém programu L^AT_EX.

Balík definuje:

- univerzitní barvy
- grafické prvky (loga, symbol)
- záhlaví a zápatí stránek
- vzhled nadpisů pro strukturování textu
- písma (pokud jsou v systému k dispozici)

2 Předpoklady

Balík `tul` ke své činnosti využívá sadu standardních balíků, které jsou běžnou součástí distribucí TeXLive či MiKTeX. Vzhledem k využití moderních nástrojů pro správu fontů a jazyků je vyžadován překlad pomocí XeLaTeXu nebo LualTeXu (klasický pdfTeX není podporován).

Seznam využitých balíků:

- `caption` – formátování popisků obrázků a tabulek
- `etoolbox` – programátorské nástroje a patchování maker
- `fancyhdr` – nastavení záhlaví a zápatí stránky
- `float` – definice a umístění plovoucích objektů
- `fontspec` – načítání a správa systémových fontů
- `framed` – tvorba orámovaných a podbarvených bloků
- `fvextra` – pokročilé formátování verbatim textu
- `parskip` – nastavení výchozího odstupu mezi odstavci
- `graphicx` – vkládání a manipulace s obrázky
- `hyperref` – podpora interaktivních odkazů a metadat
- `ifthen` – podmíněné příkazy a logické struktury
- `makeidx` – nástroje pro tvorbu rejstříku
- `metabook` – logo TeXových systémů a maker
- `pdfpages` – vkládání externích PDF dokumentů
- `polyglossia` – moderní podpora jazyků a dělení slov
- `silence` – filtrování a potlačení varovných hlášení
- `tabulararray` – sazba komplexních tabulek s lepším rozhraním
- `tabularx` – tabulky s automatickým zalamováním sloupců
- `booktabs` – stylizace tabulek pro lepší čitelnost
- `titlesec` – úprava vzhledu nadpisů sekcí
- `enumitem` – úprava vzhledu číslovaných seznamů

`tocloft` – formátování obsahu a seznamů obrázků

`xcolor` – definice a míchání barev

Jelikož loga jsou reprezentována obrázky ve formátu PDF, je třeba, aby použitá implementace $\text{\TeX}$ podporovala tento grafický formát. Ideální je implementace, která přímo vytváří PDF výstup, jako je například $\text{Xe\TeX}$ nebo $\text{Lua\TeX}$.

3 Použití

Balík je organizován v adresářové struktuře `tulpackage`. Jádro tvoří hlavní soubor `tul.sty`, který automaticky načítá funkční moduly z podsložky `modules`. Grafické prvky a loga se nacházejí v podsložce `logos`. Součástí balíku jsou dvě připravené dokumentové třídy: `tulthesis.cls` pro sazbu absolentských prací a `tularticle.cls` pro běžné dokumenty.

Pro instalaci stačí celý adresář `tulpackage` umístit do kořenového adresáře vašeho projektu (tam, kde se nachází váš hlavní `.tex` soubor).

Vlastní použití je pak přímočaré – v preambuli načtěte požadovanou třídu s uvedením relativní cesty:

```
\documentclass[...]{tulpackage/tulthesis}
```

případně pro běžné dokumenty:

```
\documentclass[...]{tulpackage/tularticle}
```

Pokud potřebujete využít grafické prvky nebo barvy TUL v jiné třídě (například v prezentaci `beamer`), můžete balík načíst ručně:

```
\usepackage{tulpackage/tul}
```

Volby balíku

Základní sada voleb slouží k přepínání mezi vizuálními styly jednotlivých součástí TUL. Pokud nepoužijete žádnou z nich, bude dokument sázen ve vizuálním stylu celé univerzity. Jsou k dispozici tyto **volby součástí TUL**: FS, FT, FP, EF, FUA, FM, FZS, CXI. Použití některé z nich změní výchozí barvu, logo a styl zápatí stránek. Používejte vždy nanejvýš jednu z těchto voleb.

Kromě přepínání součástí TUL jsou k dispozici následující volby:

EN – je aktivována anglická verze, což se týká generických příkazů (např. \logo) a nápisů v zápatí

twoside – je zapnut oboustranný tisk, je nastaveno střídání okrajů a umístění čísel stránek

draft – je aktivován režim konceptu, jsou vyznačena místa s přetečením textu (overfull boxes) a je urychlen překlad

print – je aktivován režim pro tisk, jsou vynuceny černé odkazy v textu (aby nesvítily modře), ale jsou ponechána barevná loga

bw – dokument je sázen kompletně černobíle, loga jsou změněna na černobílá, nadpisy i odkazy jsou černé a fakultní barva je nahrazena šedou

bwtitles – nadpisy největších částí textu jsou sázeny černě, jinde je barva ponechána

noheader – logo není umisťováno do záhlaví stránek

margins – okraje stránky jsou nastaveny podle normy TUL

numbering – je zapnuto číslování nadpisů (1., 1.1...)

fonts – text dokumentu je sázen oficiálním písmem TUL, více v části 8

sfheadings – pro nadpisy kapitol a sekcí není použito TUL Mono, ale standardní bezpatkové písmo

Mimo to je možné ovládat zarovnání plovoucích prvků v rámci dokumentu (obrázky, tabulky, zdrojový kód). Výchozím stavem balíku je centrování obsahu i popisků. Následující volby umožňují zarovnání doleva:

figuresleft – obrázky i jejich popisky jsou zarovnány doleva

tablesleft – tabulky i jejich popisky jsou zarovnány doleva

listingsleft – popisky výpisů kódu jsou zarovnány doleva, zarovnání kódu se naschvál nemění kvůli čitelnosti

captionsleft – popisky všech typů (obrázky, tabulky, kód) jsou hromadně zarovnány doleva, ale obsah je ponechán vycentrovaný

figcapsleft – pouze popisky obrázků jsou zarovnány doleva

tabcapsleft – pouze popisky tabulek jsou zarovnány doleva

lscapsleft – pouze popisky kódu jsou zarovnány doleva

Dále lze nastavit různé formy průběžného číslování popisků.

singlecapnumbers – je použito průběžné číslování v celém dokumentu namísto číslování po kapitolách

nocapnumbers – je skryto označení typu a čísla, je zobrazen pouze samotný text popisku

4 Barvy

Balík definuje sadu barev pro TUL a její jednotlivé součásti, které odpovídají vizuálnímu stylu TUL. Lze je používat v příkazech `\color` a podobných, stejně jako standardní předdefinované barvy. Jsou k dispozici následující **názvy barev**:

Kromě těchto pevně daných názvů barev je k dispozici i příkaz `\tul`, který obsahuje název barvy té součásti univerzity, v jejímž stylu je dokument sázen. Hodnota `\tul` závisí na volbě součásti při použití balíku. Například barva nadpisů v tomto dokumentu byla vytvořena pomocí `\color{\tul}`.

5 Grafické prvky

Sada příkazů umožňuje vkládat do textu **loga** a podobné grafické prvky. Pro úpravu jejich velikosti použijte příkazy `\scalebox` nebo `\resizebox`. Loga neobsahují ochrannou zónu, příslušné volné místo kolem nich musí zajistit autor dokumentu.

Pro obecné konstrukce je k dispozici několik příkazů, jejichž funkce závisí na volbách balíku. Vysází aktuální krátké či dlouhé logo a symbol TUL nebo té její součásti, kterou jste vybrali. Pokud jste například balík vložili s volbami `FS` a `EN`, příkaz `\logo` vysází anglickou verzi loga Fakulty strojní. Jedná se o tyto příkazy:

- `\logo` – základní (krátké) logo,
- `\logotext` – plná textová verze loga,
- `\CZlogo`, `\CZlogotext`, `\ENlogo`, `\ENlogotext` – analogie předchozích, ale logo je vždy ve zvolené jazykové verzi, bez ohledu na volby balíku,
- `\symbolTUL` – symbol v barvě součásti.

Jejich aktuální podoba vypadá takto:

`\logo`

`\logotext` TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

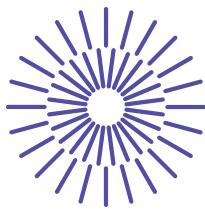
`\CZlogo`

`\CZlogotext` TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

`\ENlogo`

`\ENlogotext` TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREЦ

\symbolTUL

Příbuzný je příkaz \TULsoucast, který vloží název aktuální součásti univerzity v aktuální jazykové verzi. Při volbách FS a EN tedy vysází „Faculty of Mechanical Engineering“. Pomocí \CZTULsoucast a \ENTULsoucast lze vysázet název aktuální části v požadovaném jazyce. Nejedná se o grafické prvky, ale o běžná textová makra. Do této kapitoly jsem je zařadil vzhledem k příbuznosti s předchozími příkazy.

Následující příkazy sází konkrétní loga TUL a jednotlivých součástí:

\logoTUL TUL

\logoTULtext TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

\logoTULalt
TECHNICKÁ
UNIVERZITA
V LIBERCI

\logoFS FS TUL

\logoFStext FAKULTA STROJNÍ TUL

\logoFT FT TUL

\logoFTtext FAKULTA TEXTILNÍ TUL

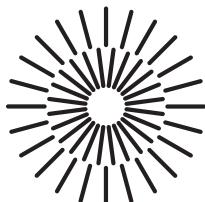
\logoFP FP TUL

\logoFPtext
FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

\logoEF	EF <u>TUL</u>
\logoEFTtext	EKONOMICKÁ FAKULTA <u>TUL</u>
\logoFUA	FUA <u>TUL</u>
\logoFUAttext	FAKULTA UMĚNÍ A ARCHITEKTURY <u>TUL</u>
\logoFM	FM <u>TUL</u>
\logoFMTtext	FAKULTA MECHATRONIKY, INFORMATIKY A MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ <u>TUL</u>
\logoCXI	CXI <u>TUL</u>
\logoCXIttext	ÚSTAV PRO NANOMATERIÁLY, POKROČILÉ TECHNOLOGIE A INOVACE <u>TUL</u>
\logoFZS	FZS <u>TUL</u>
\logoFZSttext	FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ <u>TUL</u>

Symbol TUL je jako jediný grafický prvek přístupný v černobílé variantě, i pokud se sází barevně. Slouží k tomu příkaz `\symbol{TULbw}`. Loga univerzity a jednotlivých součástí jsou k dispozici pouze v jedné variantě – bez volby `bw` se jedná o verzi barevnou, pokud ale použijete balík s volbou `bw`, jsou všechna loga (včetně `\symbol{TUL}`) černobílá.

`\symbol{TULbw}`

Veškerá loga jsou k dispozici i v anglické verzi, jednotlivé příkazy mají předponu `EN` (a to i v případě, že se anglické logo neliší od českého).

`\ENlogoTUL` TUL

`\ENlogoTULtext` TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC

`\ENlogoTULalt` TECHNICAL
UNIVERSITY
OF LIBEREC

`\ENlogoFS` FME TUL

`\ENlogoFStext` FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING TUL

`\ENlogoFT` FT TUL

`\ENlogoFTtext` FACULTY OF TEXTILE ENGINEERING TUL

`\ENlogoFP` FED TUL

`\ENlogoFPtext` FACULTY OF SCIENCE,
HUMANITIES AND
EDUCATION TUL

\ENlogoEF **FE TUL**
\ENlogoEFtext **FACULTY OF ECONOMICS TUL**

\ENlogoFUA **FAA TUL**
\ENlogoFUAtext **FACULTY OF ARTS AND ARCHITECTURE TUL**

\ENlogoFM **FM TUL**
\ENlogoFMtext **FACULTY OF MECHATRONICS,
INFORMATICS AND INTERDISCIPLINARY
STUDIES TUL**

\ENlogoFZS **FHS TUL**
\ENlogoFZStext **FACULTY OF HEALTH STUDIES TUL**

\ENlogoCXI **CXI TUL**
\ENlogoCXItext **INSTITUTE FOR NANOMATERIALS,
ADVANCED TECHNOLOGIES
AND INNOVATION TUL**

Pro použití na tmavém pozadí jsou dále k dispozici všechna loga v bílém provedení. Názvy jejich příkazů mají příponu `wh` – například `\logowh`, `\logoFPwh`, `\ENlogoFStextwh` atd.

Je také definován příkaz `\darkTULbg`, který změní příkazy `\logo`, `\logotext`, `\symbolTUL` a `\logoTULalt` tak, aby sázely bílé verze příslušných log.

6 Záhlaví a zápatí stránky

Použití stylu automaticky nastaví styl stránky **TUL**, který v levém horním rohu nese logo, vpravo symbol, ve spodní části jsou kontaktní informace, na vnějším okraji pak číslo stránky.

Tento formát je vhodný pro krátké dokumenty (např. dopisy). V případě delších textů může přemíra prvků „dekorujících“ stránku škodit. Proto je k dispozici několik alternativ, jimiž lze doprovodné prvky stránek měnit.

Způsob úpravy záhlaví a zápatí byl proti verzi 1 upraven, nyní balík definuje několik stránkových stylů, které lze aktivovat standardními příkazy **\pagestyle** a **\thispagestyle**. Dostupné možnosti shrnuje tabulka 1.

Tabulka 1: Styly stránek

styl	záhlaví	zápatí	číslo strany
TUL	✓	✓	✓
TULnopage	✓	✓	
TULheader	✓		✓
TULheaderonly	✓		
TULfooter		✓	✓
TULfooternopage		✓	
TULfooternoaddr			✓

Liší se přítomností tří prvků: loga a symbolu v záhlaví, kontaktních informací v zápatí a čísla stránky. Například pro jednostránkový dokument je vhodný styl **TULnopage**. Naopak pro rozsáhlejší vícestránkové texty kdy chcete umístit logo jen na titulní stránku, je vhodnější použít volbu balíku **noheader**, která záhlaví s logem zcela odstraní. Na začátku titulní stránky pak můžete použít například příkazy:

```
\logo \vspace{1cm}
```

nebo sáhnout po připravené titulní stránce, kterou balík také nabízí (viz dále). Tímto způsobem byl sázen tento dokument.

Pro zachování zpětné kompatibility jsou nadále k dispozici původní příkazy **\TULheader**, **\noTULheader**, **\TULfooter**, **\TULfooternopage**, **\footaddress** a **\nofootaddress**.

V adrese je možné **změnit osobní a kontaktní údaje**, pokud autor dokumentu chce vložit své vlastní. Slouží k tomu příkazy:

- \TULname – jméno,
- \TULposition – funkce,
- \TULphone – telefonní číslo; uvádějte celé, trojice číslic odděluje tenkými mezerami (\,),
- \TULmail – e-mail.

Jejich argumentem je nová hodnota. Příkazy jsou nepovinné. Pokud je neuvedete, jméno a funkce se vynechá, za telefonní číslo a e-mail se dosadí obecné hodnoty. Příkazy fungují jako přepínače – od okamžiku jejich použití bude nadále platit zadaná hodnota. Doporučuji použít je v preambuli a v těle dokumentu již údaje neměnit. Příklad použití:

```
\TULname{Pavel Satrapa}  
\TULmail{Pavel.Satrapa@tul.cz}  
\TULphone{+420\,485\,351\,234}
```

Balík se snaží při výpočtu rozměrů tiskového zrcadla a okrajů přizpůsobit použitému formátu papíru (volby `a4paper` a další pro třídu dokumentu). Pro formát A4 balík nastaví rozměry po svém, aby byla zachována zpětná kompatibilita s předchozími verzemi. Pokud vám výsledky nevyhovují, je třeba po použití balíku upravit příslušné parametry.

Záhlaví a zápatí je realizováno balíkem `fancyhdr`. Pro případné zásahy do podoby těchto částí stránky použijte příkazy tohoto balíku.

7 Nadpisy částí textu

Balík automaticky aktivuje sazbu nadpisů všech částí textu tučným bezserifovým písmem. U dvou nejvyšších úrovní (`\section` a `\chapter`, pokud použitá třída tuto úroveň definuje) zároveň sází nadpis barvou součásti a při použití volby `fonts` písmem TUL Mono. Ukázku vidíte v tomto dokumentu.

Na vzhled nadpisů nejvyšších úrovní mají vliv následující volby balíku:

`bw` nadpisy budou černé,

`sfheadings` místo TUL Mono použije bezserifové písmo.

Úpravy nadpisů jsou implementovány pomocí balíku `titlesec`. Pro větší zásahy do nich použijte jeho rozhraní, konkrétně příkaz `\titleformat*`.

8 Písmá

Součástí grafické identity TUL je písmo **TUL Mono**. Jedná se o neproporcionální písmo, které tvarově vychází ze šablon, jimiž se popisovaly technické výkresy.

UKÁZKA PÍSMA TUL MONO .

Písmo obsahuje pouze verzálky a celkově je vzhledem ke svému charakteru určeno pro nadpisy a krátké náписy. Pro delší texty se nehodí. Existuje ve čtyřech tučnostech, obvykle se používají jen Regular a Bold:

- Regular – základní řez
- Bold – tučné
- Hairline – velmi tenké
- SingleLine – s nulovou tloušťkou, určeno pro vyřezávání

Pro běžné texty předepisuje grafická identita TUL bezserifové písmo **Inter**, případně serifové **Merriweather**. Jako jejich doplněk pro ukázky kódu či konfiguračních souborů neproporcionální písmo **Noto Sans Mono**. To je taky lepší volbou pro vypisování kódu (použito jako mono font v balíku [tulpackage/tul](#)).

8.1 Instalace písem

Všechna zmíňovaná písma jsou volně šířitelná a jsou zahrnuta do distribuce tohoto balíku. Najdete je v adresáři [tulpackage/fonts](#). Jsou ve formátu OpenType, který podporují jen novější implementace $\text{\LaTeX}_\text{Xu}$: $\text{\XeLaTeX}$ nebo $\text{\LuaLaTeX}$. Starší $\text{\pdfLaTeX}$ tento formát písem neumí.

Zmiňované implementace by s moderními instalacemi $\text{\LaTeX}_\text{Xu}$ (pro Windows doporučuji $\text{\MiK}\text{\TeX}$) měly fungovat tak jak jsou, bez instalace na vašem počítači.

V Linuxu můžete soubory zkopirovat do adresáře se systémovými písmy (obvykle [/usr/share/fonts/opentype](#)), ve kterém si pro ně nejlépe vytvořte podadresář. Následně aktualizujte seznam systémových písem příkazem [`fc-cache`](#). Přístup bez instalace by zde mohl také fungovat, není to ale zatím otestováno.

8.2 Použití písem

Vzhledem k tomu, že písma vyžadují překlad Xe^LT_EXem nebo Lual^LT_EXem, balík `tulpackage/tul` standardně do písem nezasahuje bez vyžádání. Jejich použití je potřeba aktivovat volbou `fonts` při vložení balíku. Tato volba má následující účinky:

- Upraví příkaz `\TULmono`.
- Změní standardní rodinu písem následovně:
`\rmfamily` Inter,
`\sffamily` Inter,
`\ttfamily` Noto Sans Mono.

Písmo Merriweather není standardně aktivováno, preferováno je používání bezserifového písma Inter.

Příkaz `\TULmono` přepne na písmo TUL Mono (bez volby `fonts` přepne na tučné bezserifové písmo). Chová se podobně jako například standardní `\sffamily`. Na tučný řez se lze přepnout standardními příkazy pro tučné písmo, např. `\textbf`. S využitím Hairline a SingleLine se v L^AT_EXu nepočítá.

Specialitou písma TUL Mono jsou kontextové slitky, kterými lze připojením znaku „&“ vytvořit podtržené nápisy TUL a Liberec (jen tyto dva). Ve zdrojovém kódu pište `TUL\&`, resp. `Liberec\&` nebo `Liberci\&`.

MÁME RÁDI LIBEREC.

9 Titulní stránka

Součástí balíku jsou i příkazy pro vysázení titulní strany v příslušném stylu. K dispozici jsou dvě alternativy: `\TULtitlepage` pro umírněnou verzi s bílým pozadím a `\TULfancytitlepage` pro verzi s pozadím v barvě univerzity či její součásti. Až na název příkazu mají oba shodný tvar použití:

```
\TULtitlepage{název}{autor}{datum}
```

V argumentech lze používat jednoduché formátovací příkazy, nicméně doporučuji omezit se na případné rozdělování do více řádků pomocí `\backslash` – obvykle k oddělení několika autorů nebo rozdělení názvu do více řádků. Například titulní strana tohoto dokumentu vznikla příkazem

```
\TULfancytitlepage{Návod k použití balíku tul pro LATEX  
(verze~\verze)}{Pavel Satrapa}{Liberec 2022}
```

10 Příklad

Tento text je příkladem použití balíku `tul`. Jedná se o celkem standardní zdrojový text třídy `article`, jehož jedinou úpravou bylo použití příkazů

```
\usepackage[fonts,noheader]{tulpackage/tul}  
\TULname{Pavel Satrapa}  
\TULmail{Pavel.Satrapa@tul.cz}  
\TULphone{+420 485 351 234}
```

v preambuli.

Přehled příkazů

\CZlogo, 8
\CZlogotext, 8
\CZTULsoucast, 9
\darkTULbg, 12
\ENlogo, 8
\ENlogoCXI, 12
\ENlogoCXIttext, 12
\ENlogoEF, 12
\ENlogoEFtext, 12
\ENlogoFM, 12
\ENlogoFMtext, 12
\ENlogoFP, 11
\ENlogoFPtext, 11
\ENlogoFS, 11
\ENlogoFStext, 11
\ENlogoFT, 11
\ENlogoFTtext, 11
\ENlogoFUA, 12
\ENlogoFUAttext, 12
\ENlogoFZS, 12
\ENlogoFZStext, 12
\ENlogotext, 8
\ENlogoTUL, 11
\ENlogoTULalt, 11
\ENlogoTULtext, 11
\ENTULsoucast, 9
\footaddress, 13
\logo, 5, 8, 12
\logoCXI, 10
\logoCXIttext, 10
\logoEF, 10
\logoEFtext, 10
\logoFM, 10
\logoFMtext, 10
\logoFP, 9
\logoFPtext, 9
\logoFS, 9
\logoFStext, 9
\logoFT, 9
\logoFTtext, 9
\logoFUA, 10
\logoFUAttext, 10
\logoFZS, 10
\logoFZStext, 10
\logotext, 8, 12
\logoTUL, 9
\logoTULalt, 9, 12
\logoTULtext, 9
\nofootaddress, 13
\noTULheader, 13
\symbolTUL, 8, 9, 11, 12
\symbolTULbw, 11
\tul, 7
\TULfancytitlepage, 18
\TULfooter, 13
\TULfooternopage, 13
\TULheader, 13
\TULmail, 14
\TULmono, 17
\TULname, 14
\TULphone, 14
\TULposition, 14
\TULsoucast, 9
\TULtitlepage, 18